

2.6.2010

Dnro 2552/4/08

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Riitta Länsisyrjä

ULOSOTTOVIRASTO MENETTELI VIRHEELLISESTI ELATUSAVUN PERINNÄSSÄ

1

KANTELU

Kantelija arvostelee - - - ulosottoviraston menettelyä lapsen elatusmaksun perinnässä. Kantelijalle ei kantelukirjelmän mukaan tilitetty elatusapumaksuja täytäntöönpanoperusteena olleen Helsingin sosiaaliviraston vahvistaman elatussopimuksen mukaisesti. Kanteluajankohtana oli tilittämättä vuoden 2007 elatusapumaksuja 50,09 euroa ja vuoden 2008 elatusapumaksuja 180 euroa. Kantelijan asiamies oli ollut ulosottovirastoon yhteydessä kirjallisesti 5.2.2008 ja sittemmin 13.6.2008. Asiaa ei näistä yhteydenotoista huolimatta ollut kuitenkaan saatu kuntoon.

- - -

3

RATKAISU

3.1

Tapahtumat

Kantelija ja tämän lapsen isä olivat Helsingin sosiaaliviraston 3.7.2007 vahvistamalla elatussopimuksella sopineet siitä, että isä maksaa asianosaisten yhteiselle tyttärelle elatusapuna 1.5.2007 lähtien 180 euroa kuukaudessa. Sopimuksessa oli sovittu, että elatusapu suoritetaan kuukausittain etukäteen siten, että elatusapu erääntyy edellisen kuukauden 15. päivänä.

Kantelija oli heinäkuussa 2007 pyytänyt Porin ulosottovirastoa perimään ulosottoteitse touko-, kesä-, heinä- ja elokuulta 2007 erääntyvät 180 euron elatusapuerät. Kantelija oli sittemmin 19.10.2007 päivätyllä kirjeellään täydentänyt ulosottohakemustaan olemaan voimassa toistaiseksi kunnes vuonna 2006 syntynyt lapsi täyttäisi 18 vuotta. Porin ulosottovirasto tilitti ensimmäisen kerran elatusapuja 29.8.2007 yhteensä 270 euroa. Tilitykset vuonna 2007 maksetuista velallisen ulosottoon maksamista suorituksista olivat seuraavat:

29.8.2007	270 €
12.9.2007	270 €
19.9.2007	180 €
25.10.2007	180 €
8.12.2007	540 €
<hr/> Yhteensä	1 440 €

Samana aikana elatusapuja oli sopimuksen mukaisesti siis erääntynyt

15.5.2007 sekä toukokuun että kesäkuun elatusapuerä, yhteensä	360 €
15.6.2007 heinäkuun 2007 elatusapuerä	180 €
15.7.2007 elokuun 2007 elatusapuerä	180 €
15.8.2007 syyskuun 2007 elatusapuerä	180 €
15.9.2007 lokakuun 2007 elatusapuerä	180 €
15.10.2007 marraskuun 2007 elatusapuerä	180 €
15.11.2007 joulukuun 2007 elatusapuerä	180 €
eli yhteensä vuoden 2007 elatusapueriä erääntyä	1 440 €

Näin ollen vuodelta 2007 erääntyneiden erien ja samana aikana kertyneiden erien yhteismäärä oli yhtä suuri. Tässä tilityksessä ei ollut otettu huomioon sitä kantelukirjelmästä ilmenevää seikkaa, että kantelija oli saanut toukokuussa Helsingin sosiaalivirastosta 129,91 euroa elatus-tukea. Näin ollen siis hänen Porin ulosottoviraston 12.7.2007 saapuneessa ulosottohakemuk-sessaan toukokuun 2007 osalta ulosmitattavaksi pyydetty 180 euroa oli ollut virheellinen mää-rä. Elatusavun ja elatustuen erotus on 50,09 euroa. Tästä ei selvityksen mukaan ulosotossa ollut tietoa, joten vuoden 2007 osalta kertyi elatusapusaatavalle suorituksia yli erääntyneiden erien 129,91 euroa. Selvitykseen liitetyn kertymäerittelyn mukaan ajalla 15.1.2008–12.12.2008 kertyi suorituksia yhteensä 2 169,38 euroa, joista 9,38 euroa oli viivästyskorkosaatavaa, joten elatusavun pääomalle kertyi 2160 euroa.

Samana aikana erääntyi vuoden 2008 elatusapuja seuraavasti:

15.12.2007 tammikuun 2008 elatusapuerä	180 €
15.1.2008 helmikuun 2008 elatusapuerä	180 €
15.2.2008 maaliskuun 2008 elatusapuerä	180 €
15.3.2008 huhtikuun 2008 elatusapuerä	180 €
15.4.2008 toukokuun 2008 elatusapuerä	180 €
15.5.2008 kesäkuun 2008 elatusapuerä	180 €
15.6.2008 heinäkuun 2008 elatusapuerä	180 €
15.7.2008 elokuun 2008 elatusapuerä	180 €
15.8.2008 syyskuun 2008 elatusapuerä	180 €
15.9.2008 lokakuun 2008 elatusapuerä	180 €
15.10.2008 marraskuun 2008 elatusapuerä	180 €
15.11.2008 joulukuun 2008 elatusapuerä	180 €
eli vuoden 2008 elatusapueriä erääntyä edellä mainittuna aikana yhteensä	2 160 €

Perintätilannetta voidaan tarkastella kolmena eri ajankohtana:

1) Kantelijan asiamies oli osoittanut ulosottomiehelle kirjallisen tiedustelun puuttuneista tili-tyseristä jo 5.2.2008. Tähän kihlakunnanulosottomies oli vastannut 11.2.2008 päivätyllä kir-jeellä, jossa hän totesi, että tuolloin elatusapu oli peritty tasan helmikuun loppuun asti. Johtava kihlakunnanvouti oli 12.2.2008 päivätyllä kirjeellään ilmoittanut, ettei hänellä ole huomautetta-vaan asian hoidon johdosta. Saadun selvityksen mukaan tuona ajankohtana oli suoritettu vasta 15.12.2007 erääntynyt tammikuun elatusapuerä, joka oli tilitetty vasta 20.2.2008. Maksamatta ja tilittämättä oli siis tuolloin erääntyneistä eristä 15.1.2008 erääntynyt, helmikuun 2008 erään-tyntynyt 180 euroa ja rästi, kun otetaan huomioon elatustuen vaikutus, oli siis tuolloin ollut 50,09 euroa.

2) Kanteluajankohtana 2008 elatusapueristä oli erääntynyt 8 kpl, yhteensä 1 440 euroa, kun samana ajankohtana erääntyneille erille oli kertynyt yhteensä 1 080 euroa. Tuolloin oli peri-mättä – kun otetaan huomioon elatustuen osuus – yhden kuukauden elatusapu 180 euroa ja toisesta elatusapuerästä 50,09 euroa.

3) Vuoden 2008 lopussa oli kertynyt suoritukset kaikille vuoden 2008 elatusapuerille, eli viimeinen kertymä oli 10.12.2008 maksettu ja 12.12.2008 tilitetty erä, joka oli suoritusta 15.11.2008 erääntyneelle joulukuun 2008 erälle.

3.2

Oikeusohjeet

Ulosottokaaren 1 luvun 19 §:n mukaan ulosottomiehen tulee toimia virkatehtävissään asianmukaisesti ja puolueettomasti. Täytäntöönpanotehtävät tulee suorittaa joutuisasti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti aiheuttamatta vastaajalle tai sivullisille suurempaa haittaa kuin täytäntöönpanon tarkoitus vaatii. Ulosottomiehen tulee edistää vastaajan omatoimisuutta ja asiansaisten välistä sovinnollisuutta ulosottoasiassa sopivalla tavalla.

Ulosottokaaren 1 luvun 20 §:n mukaan ulosottomiehen tulee tiedustelun johdosta ja havaitessaan tilanteen niin vaativan omatoimisesti ilmoittaa velalliselle tämän oikeudesta pyytää ulosoton määrän rajoittamista sekä antaa asianosaisille tarvittaessa muuta ohjausta ulosottoasiassa ja tietoja täytäntöönpanon vaiheesta samoin kuin muista asianosaisille merkityksellisistä seikoista.

Ulosottokaaren 1 luvun 7 §:n 2 momentin mukaan kihlakunnanvoudin tulee muun muassa valvoa, että kihlakunnanulosottomiehet hoitavat heille annetut tehtävät lainmukaisesti ja asianmukaisesti sekä noudattavat heille annettuja määräyksiä.

Ulosottokaaren 3 luvun 21 §:n mukaan täytäntöönpanotoimitus on pidettävä ja muut täytäntöönpanotoimet suoritettava ilman aiheetonta viivytystä. Täytäntöönpanoa saadaan kuitenkin lykätä, jos sitä voidaan pitää vastaajan edun mukaisena eikä lykkäminen aiheuta hakijalle vähäistä suurempaa haittaa.

Ulosottokaaren 4 luvun 54 §:n mukaan jos perittävänä on sellainen lapselle maksettava elatusapu tai siihen rinnastettava vahingonkorvaus, joka erääntyy jatkuvasti (juokseva elatusapu), säännönmukaista suurempi määrä saadaan ulosmitata palkasta tai muusta toistuvasta tulosta, jos se on tarpeen palkanmaksukautta vastaavan elatusapumäärän suorittamiseksi. Jos juoksevan elatusavun lisäksi perinnässä on aiemmin erääntynyttä elatusapua tai muuta saatavia, säännönmukainen ulosmittauksen määrä saadaan ylittää enintään palkanmaksukautta vastaavan elatusavun määrällä. Lainkohdassa on myös säännöksiä palkan ulosmittauksessa myönnettävään vapaakuukausien rajoittamisesta, jos ulosottoperinnässä on elatusapuvelkaa. Tällöin voidaan lykkäys myöntää vain painavasta syystä.

Ulosottokaaren 4 luvun 59 § koskee maksusuunnitelman laatimista. Ulosottomies voi palkan ulosmittauksen sijaista vahvistaa velalliselle kirjallisen maksusuunnitelman, jos velallinen tekee uskottavaksi, että hän suorittaa suunnitelman mukaisesti ulosottomiehelle säännönmukaisen tai ulosottokaareissa säädetyin perustein alennetun määrän. Ulosottomiehen tulee vaatia velalliselta vähintään kerran vuodessa selvitys tulopohjaan kuuluvista tuloista ja etuuksista. Hallituksen esityksessä (HE 13/2005), joka koskee vastaavaa säännöstä ulosottolaissa, todetaan, että lapsen elatusavun perimisessä maksusuunnitelman käyttö edellyttäisi velallisen erityistä luotettavuutta. Oikeuskirjallisuudessa onkin todettu, että maksusuunnitelma tulee vain harvoin kysymykseen silloin, kun kysymys on lapsen elatusavun perimisestä (Tuula Linna - Tatu Leppänen: Ulosmittaus ja myynti, s. 269).

Näillä erityissäännöksillä lapsen elatusavun osalta on tarkoitus turvata lapsen etua. Lapsen oikeuksien yleissopimuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainkäyttöelinten toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Näin ollen myös ulosotossa tulee, kuten säännöksistäkin ilmenee, ottaa huomioon lapsen oikeus toimeentuloon.

3.3

Arviointi

Elatusapuerien tilityksen oikeamääräisyys

Kuten edellä Tapahtumat -kohdasta ilmenee, on asianosaisilla ollut erilainen käsitys siitä, onko elatusapuerät tilitetty oikeasuuruuisena. Kuten edellä tässä päätöksessä on esitetty, kantelija on mielestäni ollut oikeassa tilityksen puutteellisuudesta, kun arvioidaan tilannetta kanteluajankohtana ja sitä edeltäneenä kantelijan asiamiehen tiedustelussa ja siihen annetussa vastauksessa tarkoitettuna ajankohtana. Laskelmien erilaisuus johtunee siitä, miten elatusapuosopimusta on tulkittu. Lisäselvityksen mukaan ulosoton tietojärjestelmä olikin tulkinnut, että elatusapukaudella tarkoitetaan kuukauden mittaista ajanjaksoa kunkin kuukauden 15. päivästä seuraavan kuukauden 15. päivään. Helsingin kaupungin lastenvalvojalta saadun kannan mukaisesti oli päädytty kalenterikuukausitulkiintaan.

Toisaalta ulosotossa ei ole ollut tiedossa kantelijan saamaa elatustukea, joka olisi tullut huomioida vähennyksenä ulosottohakemuksessa vaaditusta määrästä. Toisaalta arviointia on myös vaikeuttanut se, että juoksevan elatusapuerän perimiseksi ei ole suoritettu ulosmittausta, vaikka erät ovat ainakin ulosottohakemuksen täydennyksen jälkeen lokakuussa 2007 viivästyneet noin kuukaudesta lähes kolmeen kuukauteen. Kuten laskelmasta ilmenee, juokseva elatusapuerä on kuitenkin peritty täysimääräisesti 12.12.2008 kertyneen samana päivänä tilitetyn suorituksen jälkeen, kun otetaan huomioon vuoden 2008 elatusapuerät.

Näin ollen kiinnitän kihlakunnanulosottomiehen ja johtavan kihlakunnanvoudin huomiota tilityksestä kantelijalle annetun selvityksen virheellisyyteen.

Tilitysten oikea-aikaisuus

Tämän lisäksi on asiassa arvioitava sitä, onko siinä menetelty lainvastaisesti, kun ulosottopeirintä on jatkunut ilman ulosmittausta, vaikka juoksevia elatusapueriä ei ole suoritettu eräpäivään mennessä. Kihlakunnanulosottomies on 11.2.2008 päiväämässään selvityksessä kantelijan asiamiehelle todennut, että hän ei ollut ulosmitannut maksuvelvollisen palkkaa, koska hän oli tehnyt tämän kanssa maksusuunnitelman, joka oli toiminut "asiallisesti".

Lapsen edun turvaamiseksi on palkan ulosmittausta ja maksusuunnitelmien laadintaa koskevassa sääntelyssä otettu huomioon se, että erityisesti juoksevan elatusapuerän suorittaminen lapselle tulee turvata. Maksusuunnitelma on edellä esitetyn mukaisesti poikkeuksellista elatusavun perinnässä. Jos maksusuunnitelma hyväksytään, tulee varmistaa, että elatusapuvelka suoritetaan oikea-aikaisesti, mikä on lapsen elatuksen turvaamiseksi tärkeää. Yleisestikin maksusuunnitelman osalta on todettu, että palkan ulosmittauksesta poikkeavat maksuvälit maksusuunnitelmassa edellyttävät perusteltua syytä, eivätkä saa heikentää hakijan maksunsaantia (emt., sivu 270).

Näin ollen katson, että kihlakunnanulosottomiehen ei olisi tullut asiassa jättää ryhtymättä toimenpiteisiin palkan ulosmittausmahdollisuuden selvittämiseksi ainakaan, kun suoritukset eivät

olleet tapahtuneet ajallaan eli viimeistään eräpäivänä. Saadun selvityksen mukaan elatusapua peritään tällä hetkellä palkan ulosmittauksen kautta.

Kiinnitän kihlakunnanulosottomiehen huomiota hänen menettelynsä virheellisyyteen. Saatan tämän käsitykseni myös johtavan kihlakunnanvoudin tietoon hänen ulosottoaaren 1 luvun 7 §:n 2 momentin mukaisen valvontavelvollisuutensa perusteella.